

Tidig upptäckt av AUTISM på BVC

Autism/Autismspektrumtillstånd(AST)

- Debuterar tidigt, redan under barnets första levnadsår och har stor inverkan på barnets utveckling.
- Förekomst ca 1% (ca 25-30 barn/år i Gävleborg)
- Innebär stora brister i förmågan att utveckla social kommunikation med andra samt begränsningar och avvikelser i beteendet.
- I forskning senaste årtiondet fokus på tidiga symptom och tidig upptäckt.
- Studier/projekt med screening på BVC vid 2½ år:
  - Göteborg - ca 6000barn per år - ”Tidig upptäckt-tidiga insatser”
M-CHAT och jointattention-observation.
  - Malmö - ca 3000 barn - ”Screening för autism” - nytt observationsschema
OSA(Observation Scale Autism)

BVC:s unika roll att fånga upp autism tidigt

- Småbarnsprojekt i Göteborg –”Tidig upptäckt – tidiga insatser”
- Sedan 2010 screening på alla barn vid 2.5 års ålder på BVC – ca 6000 barn per år.
- Den specifika autismscreeningen i projektet med ”M-CHAT” och ”joint attention” observation verkar möjliggöra upptäckt av majoriteten av barn med autismspektrumtillstånd.
- BVC-sjuksköterskor och läkare i projektet upplevde att de ”fått ett annat förhållningsätt och vaksamhet på svårigheter i kontakt och samspel med barnet”, ett ”bra redskap”.
- ”Kunskap om tidiga tecken på autism och screening leder till tidig upptäckt och diagnos”

<http://ww2.lakartidningen.se/07engine.php?articleId=15057>

Tidiga tecken på autism hos små barn

- **Ögonkontakt-Svarsleende-”Joint attention”**
- **Motoriska svårigheter** t.ex. Sen att sitta, krypa, gå. ”Klumpig” motorik. Balans.
- **Försenad/avvikande språk och tal utveckling**
- **Matsvårigheter** t.ex. Äter bara vissa saker. Reagerar på matens färg, form och konsistens. Svårt att svälja.
- **Annorlunda lek** t.ex. Trivs bäst ensam. Blir störd om avbruten. Radar upp leksaker. Upprepad, ensidig lek.

...tidiga tecken.

- **Kommunikation, Samspel, Joint attention.** t.ex. Reagerar inte på sitt namn. Pekar inte för att uppmärksamma föräldrarna på något.

- **Annorlunda, avvikande beteenden, perception/sinnesintryck.** t.ex. Luktar eller slickar på ovanliga saker. Handviftningar. Vill/vill inte ta på vissa tyger, föremål med viss struktur. "Fastnar" med blicken på vissa mönster, former, färger.

Reagerar annorlunda på ljud, värme, kyla, smärta.

.....tidiga tecken

- Det finns flera stora forskningsstudier som gjorts under de senaste åren om tidiga tecken på autism. Här kan du läsa om de viktigaste varningstecknen för autism för barn från **18 månader**.
- Det är viktigt att tänka på att det inte med automatik innebär att ett barn har autism även om han eller hon skulle uppvisa alla de tecken som beskrivs här. En del barn utan funktionshinder eller med andra funktionshinder än autism kan uppvisa de här tecknen utan att ha autism.
- Det är framförallt **fyra tecken** som är viktiga att lägga märke till i den här åldern:
  - **Barnet lystrar inte till sitt namn.**
  - **Barnet svarar inte på ögonkontakt i samma utsträckning som jämnåriga barn.**
  - **Barnet pekar inte.**
  - **Barnet leker inte enkla låtsaslekar.**

(inf. hämtad från Autismforum, STOCKHOLM LÄNS LANDSTING)

JOINT ATTENTION

Förmåga till delad uppmärksamhet

- Delad uppmärksamhet handlar om att två personer visar tydliga tecken på att samtidigt uppfatta en yttre händelse eller ett föremål, t ex genom ögonkontakt eller genom simultant visad glädje eller förvåning över det som observerats.
- Förmågan utvecklas stegvis
- **Många barn med autism har brister i sin förmåga till joint attention.** En del forskare menar att bristfällig joint attention är ett av de första symtomen på autism man lägger märke till hos ett barn och att bristfällig joint attention kan användas för att skilja barn med autism från barn med enbart utvecklingsstörning.

...JOINT ATTENTION

- Den normala utvecklingen av joint attention:
- **Första stadiet:** kännetecknas av **förmågan att känna igen och hålla kvar ögonkontakt med någon annan.** Ett normalt utvecklat barn kan hålla kvar ögonkontakten med någon annan redan **före tre månaders ålder.**
- **Andra stadiet:** Barnet kan **följa en annan människas blick.** Detta anses vara en mycket viktig del i utvecklingen av språk, socialt beteende och theory of mind. Från **sex månaders ålder** kan barnet följa en annan människas blick till föremål som finns inom synhåll.
- **Tredje stadiet:** Barnet **pekar på föremål som han/hon vill ha men inte kan nå själv.** Den här förmågan utvecklas **mellan nio och tolv månaders ålder.**
- **Fjärde stadiet:** Här **pekar** barnet inte i första hand för att få ett föremål, utan **för att fästa en annan människas uppmärksamhet på ett föremål eller en händelse.** Vanligen rör det sig om föremål eller händelser som är utom räckhåll, till exempel ett flygplan som passerar på himlen. Utvecklas vid **tolv månaders ålder.**

VÄGLEDNING FÖR BARNHÄLSOVÅRDEN – SOCIALSTYRELSEN - Utveckling och psykisk hälsa

Med svårigheter inom autismspektrumet menas att ett barn har

- svårt att interagera och kommunicera med andra
- begränsningar och upprepningar i sitt beteende samt sina intressen och aktiviteter

Eftersom AST vanligtvis är medfött kan avvikelser i utvecklingen visa sig redan hos spädbarn, men vanligtvis blir symtomen uppenbara i två- till treårsåldern.

Det tecken som flest föräldrar till barn med AST reagerar på

- markant försenad tal- och språkutveckling

Andra tecken kan vara:

- bristande förmåga till imitation,
- föga intresse för andra barn,
- avsaknad av uppmärksamhet på sitt eget namn,
- bristande förmåga att använda pekande för att få en vilja uppfylld eller för att visa på något intressant för någon annan
- krav på oförändrade rutiner,
- ”fastnar” i ett beteendemönster och får utbrott när någon försöker bryta det.

Vid misstanke om att ett barn kan ha svårigheter inom autismspektrumet finns det skäl att **komplettera med en grundläggande bedömning av barnets utveckling och ställa riktade frågor där frågeschemat M-CHAT är väl utprövat [171].**

FRÅGOR TILL FÖRÄLDRAR I M-CHAT

1. Tycker ditt barn om att bli hissad i luften eller studsa på ditt knä etc?
2. **Är ditt barn intresserat av andra barn?**
3. Tycker ditt barn om att klättra på saker, exempelvis uppför trappor?
4. Tycker ditt barn om att leka tittut/kurragömma?
5. Låtsas ditt barn någonsin t ex tala i telefon eller ta hand om en docka eller låtsas något annat?
6. Använder ditt barn någonsin sitt pekfinger för att peka för att be om något?
7. **Använder ditt barn någonsin sitt pekfinger för att peka, för att visa sitt intresse för något?**
8. Leker ditt barn på vanligt sätt med små leksaker (t ex bilar eller klossar) utan att bara stoppa dem i munnen, pillar på eller tappa dem?
9. **Tar ditt barn med saker till dig (som förälder) för att visa dig något?**
10. Tittar ditt barn dig i ögonen i mer än en sekund eller två?
11. Verkar ditt barn någonsin överkänsligt för ljud (håller t ex för öronen)? *
12. Ler ditt barn tillbaka som svar på ditt ansiktsuttryck eller ditt leende?
13. **Härmar ditt barn dig? (om du t ex gör en grimas – härmar ditt barn dig då?)**
14. **Reagerar ditt barn på sitt namn när du kallar på henne/honom?**
15. **Om du pekar på en leksak tvärs över rummet, tittar ditt barn på leksaken då?**
16. Kan ditt barn gå?
17. Tittar ditt barn på de saker som du tittar på?
18. Gör ditt barn ovanliga fingerrörelser nära sitt ansikte? *
19. Försöker ditt barn få din uppmärksamhet på sin egen aktivitet?
20. Har du någonsin undrat om ditt barn hör dåligt? *
21. Förstår ditt barn vad folk säger?
22. Stirrar ditt barn ibland ut i luften eller irrar omkring utan mening? *
23. Tittar ditt barn på ditt ansikte för att undersöka din reaktion när barnet möter något främmande?

Efter Robins et al; 1999. Svensk översättning Almgren I, et al, 2008. (* ja=utfall)

Frågorna 2, 7, 9, 13, 14 och 15 är centrala. Utfallsgräns: Avvikelse i två centrala eller tre av vilka som helst av frågorna.

Observation av förmågan till delad uppmärksamhet (joint attention)

- Reagerar barnet på sitt namn? (Vänder sig mot den som tilltalar)
- Söker barnet ögonkontakt med dig?
- Kan barnet följa med blicken när du pekar på något längre bort i rummet?
- Använder barnet sitt pekfinger för att peka på något (t ex i en bok)?
- Kan barnet samverka/leka tillsammans med dig eller föräldern i en låtsaslek (t ex mata en docka, lägga dockan i säng för att sova och under leken stämma av/kontrollera med ögonkontakt om du tittar på)?

Utfallsgräns: Avvikelse i två eller flera av momenten. Detta föranleder vidare utredning, oberoende av resultaten i M-CHAT.

Barn som tänker annorlunda

Barn med autism,
Aspergers syndrom
och andra
autismspektrum-
tillstånd

 Socionormens

